

□ □ □ □ **Zeki Sarıhan**

□ □ □ “*CHP Neden İktidar Olamıyor?*” başlıklı yazımda CHP'nin seçimlerde iktidara gelecek kadar oy alamayış nedenlerinden birinin Tek Parti Dönemi olan 1925-1950 arasında halktan kopuk politikalarının bıraktığı olumsuz iz olduğunu yazmıştım. Tek Parti döneminin köy ve köylü ile ilgili uygulamaları hakkında, bir tanık göstermek istiyorum.

Tanık, Tek Parti Dönemi'nde müteahhitlik yapan emekli bir eski yedek subaydır. Önce onun hakkında özet bilgi vereyim: Faik Tonguç, İngiltere'de öğrenim görürken Birinci Dünya Savaşı patlayınca İstanbul'a döner. Yedek subay olarak Doğu Cephesi'nde askerlik yaparken Ruslara esir düşer. İki yıl esir hayatı yaşadktan sonra kaçarak İstanbul'a gelir. Henüz mütareke yapılmadığından yeniden askere alınarak Batum'a gönderilir. Mütareke'de yurda dönerek Yozgat'ta memur kardeşinin yanına gider. 4 ay orada kaldıktan sonra İstanbul'a gidip ticarete başlar. Bir manifaturacının Samsun'da şubelerini açar. 1920'de bu kez Ankara Hükümeti tarafından askere alınır. Savaştan, askerlikten bıkmıştır. Ancak Ankara'da karşılaştığı Mustafa Kemal Paşa, onun üzerinde olumlu bir izlenim bırakır. Onun Enver Paşa gibi maceracı biri olmadığını anlar. Savaşın sonuna kadar bir bakanlıkta İstanbul'dan Anadolu'ya hükümet adına silah getirme işinde görev alır. Kurtuluş Savaşı'nın zaferi üzerine yeniden sivil hayata döner. Anlattıkları, çok ilginç ve ibret alınacak olaylarla doludur. Bir tv kanalında Kurtuluş Savaşı Öyküleri anlatırken 2010'da bu kitaptan tam 24 öykü sunmuşum. Bunlardan bir kısmını ileride yazmayı düşündüğüm “*Seferberlik Öyküleri*”ne alacağım.

Yazar, *Birinci Dünya Savaşı'nda Bir Yedek Subayın Anıları* kitabının 28 sayfasını Tek Parti Dönemi'nde iş hayatında karşılaştığı sorunlara, köylülerin, adliyenin, memurların tasvirine ayırmıştır. Kitap ilk baskısını 1960'ta yapmış. Böyle belgesel kitapları bulup yeniden yayımlamaya özen gösteren İş Bankası Kültür Yayınları, kitabı 1999'da ve 2008'de yeniden iki

kez yayımlamış. Belki daha sonra da basmıştır.

Faik Tonguç, Büyük Zafer'den sonraki gelişmelerden memnun değildir. *"Herkeste bir şımarıklık ve para hırsı kendini gösterdi. Kolayca para kazanarak zengin olanlar görülmeye başladı. Memleketin yollarının yapılması, tarımın ilerlemesi, köy ve kasabaların bayındırlaştırılması, eğitimin yapılması konusunda bir engel kalmadığı halde çalışma hızı temposunu kaybetti. Herkese bir gevşeklik geldiği açıkça görülüyordu"* diye yazıyor. Onun bu saptaması, Yakup Kadri'nin Ankara romanında anlattığı durumla birebir örtüşüyor. Yakup Kadri savaşın bitiminden sonra, Ankara'da savaş sırasındaki ideallerini kaybetmiş, batı özentili bir çevre oluştuğunu, bunların artık zengin olmaktan başka bir kaygılarının olmadığını anlatmaktadır.

Faik Tonguç ve iki arkadaşı da kolayca zengin olma hevesine kapılarak bir inşaat işini üstlenirler. İş başarıyla bitirirlerse de arkadaşları ona madik atar. O da daha sonra bir demiryolu inşaatında müteahhitlik yapar.

Onun anlattıklarına göre, memleketin çoğunluğunu oluşturan köyler akla gelmeyecek sefalet, pislik ve çeşitli hastalıklarla haşır neşirdir. Onların hükümete, hükümetin onlara karşı davranışları umutsuzluk vericidir. Ermenilerin göç ettirilmesinden önce bir tahıl ambarı olan iç Anadolu'da adını vermediği bu bölge, şimdi açlıkla pençeleşmektedir. Köy ve kasaba ağalarının yoksul halk üzerindeki baskıları, başlı başına üzerinde durulacak bir konudur. İhtiyaçları olduğu zaman halka yardım eden bir kurum olmadığı için köylü muhtaç olduğu tahılı ağadan almakta, sonra fazlasıyla geri vermektedir. Hâkimler rüşvetle karar vermektedir. (Bu anlattıklarının hepsine örnekler veriyor).

Şantiyesinin bulunduğu köyde yıllardır ilkokul bulunduğu halde mektup yazabilen birkaç kişiyi geçmemektedir. Köyün öğretmeninin verdiği bilgiye göre, hükümet ha bire spor sahaları, oyun yerleri yapılması için emirler vermektedir. Fakat kütüphane yapmaya bir türlü sıra gelmemektedir. Hükümet *“fil kollu, manda bacaklı”* gençler yetiştirmeye çalışmaktadır!

Adalet kavramının uğradığı korkunçluğun çevre halkı üzerinde uyandırdığı üzüntü ve isyan duygusu pek büyüktür. Ağaya karşı koyanlar için köyde hayat hakkı yoktur. Faik Tonguç anılarına şu cümleleri düşmüş:

□ □ □ *“Büyük kurtarıcı! Kangren olmaya yüz tutmuş bu onurlu yaralara kutlu, uğurlu elini sürme zamanı gelmedi mi?”*

Onun yazdıklarına göre yeni iktidar, yoksul halkın bin bir zorlukla ödeyebildiği vergileri har vurup harman savurmaktadır. Durum iyice belli olduktan, Ankara'nın bütün kuvvet ve kudreti eline almasından sonra, giderek büyük mevki sahibi olmuş eski arkadaşlarına dert yanar. Onlara *“Biraz dünyalık yaptıktan sonra her tarafı gül pembe görmeye başlamışsınız”* dediğinde şu yanıtı alır:

□ □ □ *“Aaaaam aldırma. Bu milletin işi böyle gelmiş, böyle gider. Beyhude kendini yoruyorsun.”*

Faik Tonguç'un kitabında dönemin iktidarına karşı müthiş eleştiriler vardır. Halk sefalet içindedir. *"Asya ve Afrika'da sömürge sahibi Avrupa devletleri, tebaaları olan bu memleketler halkına her halde daha fazla ilgi gösterdikleri"* ni yazan Faik Tonguç, bir gece Atatürk'e bir arzuhal sunar. Ona şöyle seslenir:

□ □ □ *"Pek muhterem ve sevgili, büyükler büyüğü Gazi! Mucize yarattınız. Anayurdu düşmandan temizlediniz. 150 seneden beri milletin ilerleme hamlelerini köstekleyen, gelişme ve medeniyet düşmanı yobazlığı, din simsarlarını, hurafe ejderinin yuvalarını, zaviye ve tekkeleri, şeyhleri ve müritlerini imha ettiniz. Devrimleri, yenilikleri başardınız. Yükselme yollarını açtınız. Fakat bu devrimin önemli bir kitleyi ilgilendiren kısmına dokunmaktan çekiniyorsunuz. Milletin yüzde seksenini teşkil eden bu kökte, sayısız parazitler ve idare makinesinin tahribatı devam ediyor."*

Bir ara Gazi'nin kızdığını ve bu sözlerinden ötürü kendisini susturacağını düşünür. Onun *"D evam et"* sözünden cesaret alarak konuşmasına devam eder. Önce köylülerin öküz ve eşekten kurtarılmasını, her köylü ailesine bir çift at verilmesini, iki bin yıllık kağrı ve karasabandan kurtarılmasını, Rusya'daki gibi modern köyler kurulmasını önerir. Devrimler, ancak bu önlemlerle halkın içinde kök salacaktır.

Sözünü şöyle bağlar:

□ □ □ *“Pek sevgili halaskâr (kurtarıcı) ! Memleket tam anlamıyla kurtarılmış sayılmaz. Dilciliği, tarihçiliği uzmanına bırakarak var kuvvetinizle bu kutsal kökün temizlenip ıslahına çalışmanızı bekliyoruz.”*

Faik Tonguç, *“korkunç gürültüler arasında, yürek çarpıntısı ve heyecanla kan ter içinde”* karyolasından sıçrar. Yıllardır beynini işgal eden sorunlar hakkındaki arzuhalinin bir rüyadan ibaret olmasına çok üzülür... Çok partili hayata geçilince, köylülerin kitleler halinde Demokrat Parti'ye oy vermesinin nedeni, bu gerçekler olmalıdır. Bunu doğrulayan başka pek çok kanıt var.

(11.2

.2013)